

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-06-19 i mål nr M 6765-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

Motpart

Evidensia Kremering AB, 556490-5296
Box 27037
102 51 Stockholm

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till djurkrematorieverksamhet på fastigheten X i Hässleholms kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom punkten 2 och 3 bestämmer Mark- och miljööverdomstolen att villkor 3 och 4 i Länsstyrelsen i Skåne läns, miljöprövningsdelegationen, beslut den 24 november 2022 i ärende nr 551-49900-2021 ska ha följande lydelse.

3. Utsläppen av partiklar i rökgaserna till luft får inte överstiga 150 mg/m³ normal torr gas vid 11 % O₂. Värdet ska gälla som medelvärde över tre kremationer.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätning genomföras på den nya samkremeringsugnen.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Dok.Id 2122960

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

4. Utsläppen av kolmonoxid i rökgaserna till luft får inte överstiga 100 mg/m³ normal torr gas vid 11 % O₂. Värdet ska gälla som medelvärdet över samtliga uppmätta kremationer vid ett måttillfälle.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremersugnen. Senast sex månader efter det att samkremersugnen har bytts ut ska mätning genomföras på den nya samkremersugnen.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen i Länsstyrelsen i Skåne län (miljöprövningsdelegationen) beslutade den 24 november 2022 att ge Cremit AB (numera firma Evidensia Kremering AB, nedan bolaget) tillstånd till djurkrematorieverksamhet på fastigheten X i Hässleholms kommun. Tillståndet förenades med vissa villkor. Bolaget överklagade beslutet till mark- och miljödomstolen och yrkade bland annat ändring av villkor 3 och 4. Mark- och miljödomstolen ändrade villkor 3 och 4 enligt följande.

3. Utsläppen av partiklar i rökgaserna till luft får inte överstiga 150 mg/m^3 normal torr gas vid 11 % O_2 . Värdet ska gälla som medelvärde över tre kremationer.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätning genomföras på den nya samkremeringsugnen.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

4. Utsläppen av kolmonoxid i rökgaserna till luft får inte överstiga 100 mg/m^3 normal torr gas vid 11 % O_2 . Värdet ska gälla som medelvärde över samtliga uppmätta kremationer vid ett mättillfälle.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätningen genomföras på den nya samkremeringsugnen.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två

månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa miljöprövningsdelegationens villkor 3 och 4. Länsstyrelsen har dock förklarat att myndigheten inte motsätter sig tillägget ”på den nya samkremeringsugnen” i villkorens andra stycke.

Bolaget har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Om Mark- och miljööverdomstolen skulle ändra villkor 3 och 4 har bolaget föreslagit att det fjärde stycket i respektive villkor ska utformas enligt följande.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Mätningar som genomförs i samband med optimerings- och intrimningsarbete och som sker mellan två vart tredjeårsmätningar ska inte ligga till grund för en verifiering av uppfyllelse av begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids vid sådana mätningar är villkoret ändå uppfyllt om de mätningar som genomförs senast tre år sedan föregående mätning visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

Länsstyrelsen har motsatt sig bolagets föreslagna utformning av villkor 3 och 4.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Mark- och miljödomstolens villkorsformulering omvandlar begränsningsvärden till riktvärden, vilket inte är förenligt med praxis för begränsningsvärden. Det föreligger inte sådana särskilda omständigheter som skulle kunna motivera att begränsningsvärdena ska gälla som riktvärden. (Se till exempel MÖD 2009:2 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 18 februari 2020 i mål nr M 12389-18.)

Riktvärdeskonstruktionen innebär att det inte går att objektivt fastställa när en överträdelse av villkoren har skett, att det inte finns någon borte gräns för överskridande av värdena och att villkoren blir otydliga gällande vilka utsläppsvärden som begränsar verksamheten. En sådan konstruktion medför att bolaget kan släppa ut högre halter, att utsläppen kan pågå under längre tid än tre år samt att utsläppen av partiklar respektive kolmonoxid är helt oreglerade under de två månader som utsläppen tillåts pågå efter ett eventuellt överskridande. Begränsningsvärden med medelvärden ger en önskvärd flexibilitet och möjligheter för verksamhetsutövaren att välja vad som ska göras för att klara respektive värde. Villkoren är vidare tillräckligt generösa genom att tillåta mätningar minst vart tredje år. Detta ger bolaget god marginal att uppfylla dessa och kan inte anses vara orimligt betungande för bolaget. Det förhållandet att det tar tid att erhålla analysrapporter från en provtagning är inte något ovanligt för denna typ av verksamhet.

Även om ugnarna inte är utrustade med någon reningsteknik för partiklar och kolmonoxid borde bolaget, med den teknik som bolaget valt och redovisat utsläppsvärden för i tillståndsprövningen, inte ha några svårigheter att uppfylla villkoren. Trots avsaknad av reningsutrustning har bolaget rådighet över vilka djurkroppar som kremeras och antalet kremationer som genomförs vid varje mättillfälle. Detta tillsammans med god drift och underhåll samt övervakning och reglering av ugnarnas inställningar ger bolaget möjlighet att uppfylla villkoren. Bolagets begränsningsvärde för partiklar är vidare väsentligt högre än för andra förbränningsanläggningar. Att bolaget föreskrivits ett högre utsläppsvärde beror framför allt på att verksamheten är begränsad och att det inte bedömts rimligt att installera någon ytterligare partikelreningsutrustning.

Miljöprövningsdelegationens villkorskonstruktion hindrar inte bolaget från att genomföra mer frekventa eller flera mätningar vid varje mättillfälle. Bolaget kan välja på vilket sätt värdena ska klaras av inom en treårsperiod. Bolaget kan genom noggrann kontroll, optimering av förbränningsprocessen, fortlöpande skötsel och underhåll av reningsutrustningen säkerställa att utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen hålls på en låg och jämn nivå samt att de föreskrivna begränsningsvärdena innehålls. Bolaget har en skyldighet att genomföra de kontroller och vidta de åtgärder som behövs för att

begränsningsvärdena inte ska överskridas. Bolaget ska inte vänta med att vidta åtgärder till dess att begränsningsvärdena överskridits. Genom mer frekvent kontroll eller kontinuerlig mätning av andra parametrar än temperatur kan bolaget skaffa sig bättre kunskap om och övervakning av verksamhetens utsläpp. En mer frekvent kontroll borde även medföra att optimerings- och intrimningsarbeten kan ske oftare än vart tredje år om detta behövs. Länsstyrelsen anser dock att bolaget inte ska vänta med att vidta åtgärder till dess att begränsningsvärdena överskridits.

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Mark- och miljödomstolens villkorskonstruktion utgör inte en riktvärdeskonstruktion. Villkoret är entydigt och det är väl definierat under vilka förutsättningar villkoren ska anses uppfylla och hur verksamhetsutövaren ska förhålla sig till villkoret för att uppfylla det samtidigt som det är väl definierat för tillsynsmyndigheten när ett villkorsbrott föreligger, helt i motsats till hur riktvärdena var uppbyggda. Konstruktionen har tidigare fastställts av Mark- och miljööverdomstolen i en vägledande dom från den 13 april 2012 i mål nr M 2150-11.

Ugnarna är inte försedda med någon rökgasreningsutrustning varför det inte föreligger någon styrning eller reglering av utsläppen. Eftersom det inte finns något partikelfilter finns det ingen avskiljning av partiklar och det saknas därmed möjlighet att reglera utsläppen av partiklar. Motsvarande gäller för utsläpp av kolmonoxid, eftersom det inte finns någon reglering av denna parameter för aktuell anläggning. Villkoren i sig har därför ingen styrning annat än att de får utgöra kravspecifikationer vid upphandlingar av ugnar.

Utsläppen av partiklar påverkas obetydligt av förbränningsförhållandena och tillgången till syre i motsats till utsläppen av kolmonoxid. Partikelutsläppen beror på halten askbildande ämnen, i detta fall benstommen (kalcium, fosfater m.m.) och i vilken partikelstorlek dessa förekommer, eftersom det är partikelstorleken som avgör om partiklarna hamnar i urnaskan eller följer med rökgaserna ut och därmed registreras som "partikelutsläpp". Partikelstorleken i aktuellt fall avgörs bland annat av hur skör benmassan är. Ju skörare benmassa desto mindre och fler partiklar kommer att följa

med rökgasströmmen ut och därmed ge högre uppmätta utsläpp. Utsläppen av partiklar är således starkt beroende av vilka djur som kremeras och djurens beskaffenhet.

Bolaget har dock ingen möjlighet att kontrollera om de avlidna djurens kroppsliga sammansättning kan innebära ökade partikelutsläpp. Det bolaget kan styra över är hur lufttillförseln sker men inte hur snabbt djurkroppen sönderfaller, vilket kan orsaka kortvarig lokal syrebrist med kortvarigt förhöjda halter av kolmonoxid som följd.

Miljöprövningsdelegationens villkorskonstruktion hindrar bolaget från att bedriva optimeringsarbete, eftersom villkoren kräver att värdena från alla utsläppsmätningar ska uppfylla begränsningsvärdet oavsett om mätningen sker vid ordinarie mätning vart tredje år eller om mätningen sker inom ramen för optimeringsarbetet. Bolagets förslag till revidering av mark- och miljödomstolens villkor skulle tillåta bolaget att kontrollera och optimera processen mellan de mätningar som ska ske vart tredje år.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdsverket har på begäran av Mark- och miljööverdomstolen yttrat sig och anfört i huvudsak följande.

Goda förhållanden för förbränning med låga utsläpp som följd bör kunna säkerställas genom kontroll av syretillförsel och reglering av brännartemperatur, i förekommande fall genom installerad efterbrännkammare samt genom lämplig och väl utförd egenkontroll. Bolaget kan i viss mån påverka förbränningsförhållandena i ugnen vilket kan anses vara en form av styrning vilken i sin tur påverkar utsläppsnivåerna till luft via rökgaserna.

Naturvårdsverket har inte kännedom om hur olika djurkroppar påverkar utsläppsnivån från ugnarna. Bolaget bör dock kunna säkerställa att utsläppsnivån är acceptabel oberoende av vilka kroppar som kremeras i ugnarna. Generellt påverkar mängden material som ska förbrännas temperaturen i ugnen och hur lång tid det tar att slutföra förbränningen. Bolaget bör kunna se till att lagom mängd material förbränns vid varje kremering.

Ändamålsenlig egenkontroll är en förutsättning för att minimera utsläppen från förbränningsanläggningar. Egenkontrollen kan omfatta till exempel mottagningskontroller, kalibrering av givare och andra instrument, kontroll av genomförda mätningar och besiktningar, säkerställande av kunskap och kompetens hos driftpersonal, kontroll och efterlevnad av rutiner samt uppföljning av förebyggande och avhjälpande underhåll. Enligt bolaget kan förbränningen regleras bland annat med lufttillförsel och temperaturkontroll. Konsekvenserna av fel inställd lufttillförsel beskrivs även i miljökonsekvensbeskrivningen. Hög halt kolmonoxid är en indikator på ofullständig förbränning, vilket i regel även innebär höga utsläpp av stoft. Denna typ av misstag borde dock kunna undvikas med bra egenkontroll som ser till att varje kremering utförs på rätt sätt.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om det finns skäl att ändra villkoren om utsläpp av partiklar respektive kolmonoxid i rökgaserna till luft för den aktuella djurkrematorieverksamheten. Länsstyrelsen har gjort gällande att mark- och miljödomstolens villkorskonstruktion strider mot praxis för hur begränsningsvärden bör utformas och att det avgörande som domstolen hänvisat till, Mark- och miljööverdomstolens dom den 1 december 2021 i mål nr M 6220-20, inte är relevant i sammanhanget på grund av de processuella förutsättningarna i det målet. Bolaget har å sin sida hävdade att konstruktionen har stöd i praxis samt hänvisat till bland annat Mark- och miljööverdomstolens dom den 13 april 2012 i mål nr M 2150-11.

Några rättsliga utgångspunkter

Begränsningsvärden kan utformas som ett gränsvärde, dvs. ett värde som aldrig får överskridas, eller ett riktvärde, dvs. ett värde som om det överskrids medför att verksamhetsutövaren ska vidta åtgärder så att värdet innehålls. Miljöbalken innehåller inte några bestämmelser om hur begränsningsvärden ska utformas. Ett villkor måste dock utformas så att det inte råder någon tvekan om vad som krävs av tillståndshavaren. Det ska också vara möjligt för tillsynsmyndigheten att objektivt fastställa när en överträdelse av villkoret har skett.

Av praxis framgår att användningen av begreppen gränsvärde och riktvärde bör utmönstras i villkor som innehåller begränsningsvärden och att dessa villkor i stället bör preciseras genom att kontrollen av dem fastställs så att åtminstone kraven i 22 kap. 25 § miljöbalken uppfylls. Konstruktionen av begränsningsvärden som riktvärde har inte ansetts vara så konkret och exakt att det objektivt går att konstatera om en överträdelse har skett. Sådana villkorskonstruktioner har därför inte ansetts uppfylla de krav på rättssäkerhet som följer av att tillståndsvillkor är förenade med stränga sanktioner. (Se till exempel MÖD 2009:2.) I vissa fall har begränsningsvärden utformade som riktvärden godtagits, till exempel i fråga om anläggningsverksamheter som ska pågå under en begränsad tid (se till exempel Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 18 februari 2020 i mål nr M 12389-18 och däri hänvisade avgöranden).

Bedömningen i detta fall

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att, med hänsyn till att det i villkoren anges under vilka förutsättningar villkoren kan anses uppfylla även om begränsningsvärdet överskrids, utgör dessa riktvärdeskonstruktioner. I förevarande mål rör det sig inte om en verksamhet som ska pågå under en begränsad tid och frågan är om det finns några andra omständigheter som innebär att begränsningsvärden utformade som riktvärden kan godtas.

I de två avgöranden som parterna hänvisat till har Mark- och miljööverdomstolen fastställt villkor som liknar mark- och miljödomstolens villkor i förevarande mål. Gemensamt för dessa avgöranden var att enbart verksamhetsutövaren hade överklagat, något som också domstolen noterade i domskälen i det senare avgörandet (se Mark- och miljödomstolens dom den 13 april 2012 i mål nr M 2150-11 och den 1 december 2021 i mål nr 6220-20). Mot bakgrund av att prövningsramen synes ha haft betydelse för utgången i dessa mål anser Mark- och miljööverdomstolen att dessa avgöranden inte ger stöd för att begränsningsvärdena kan utformas som riktvärden i förevarande mål.

Bolaget har gjort gällande att det förhållandet att varken utsläpp av partiklar eller kolmonoxid mäts kontinuerligt, med följd att mätresultaten erhålls först efter ett antal arbetsdagar, innebär att bolaget saknar rådighet att retroaktivt vidta åtgärder mot eventuella händelser i samband med provtagningen. En viss fördröjning av erhållandet av mätresultat är dock inte något ovanligt för denna typ av verksamhet och motiverar inte att bolaget ska ges möjlighet till förnyade mätningar i händelse av ett överskridande. Det bör även genom bolagets egenkontroll enligt 26 kap. 19 § miljöbalken finnas förutsättningar att härleda visst mätresultat till hur verksamheten bedrivits vid mättillfället. Bolaget kan därigenom följa upp vilka faktorer som påverkar verksamhetens utsläpp.

Vad gäller bolagets invändning att kremationsugnarna saknar reningsutrustning och att bolaget därför inte kan styra eller reglera utsläppen konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att de begränsningsvärden som anges i villkoren är satta med hänsyn till att det inte finns någon reningsutrustning och att det ska finnas en viss marginal till de värden som bolaget redovisat i den tekniska beskrivningen. Även med beaktande av vad bolaget anfört om djurkropparnas sammansättning och den påverkan på utsläppen till luft denna kan ha, instämmer Mark- och miljööverdomstolen i länsstyrelsens och Naturvårdverkets bedömningar att bolaget har viss möjlighet att påverka förbränningsförhållandena i ugnarna genom reglering av temperatur och lufttillförsel samt att bolaget kan styra över den mängd som kremeras vilket i sin tur påverkar utsläppen till luft. Vad bolaget anfört i denna del leder inte heller till bedömningen att det finns skäl att tillåta förnyade mätningar på det sätt som mark- och miljödomstolen föreskrivit.

Slutligen har bolaget motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens villkor med hänvisning till att bolaget därmed skulle hindras från att göra extra mätningar i samband med optimeringsarbete utöver de mätningar som ska ske vart tredje år. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att bolaget inom ramen för sin egenkontroll är skyldigt att göra de mätningar som krävs för att säkerställa att verksamheten bedrivs enligt tillståndet. Såsom länsstyrelsen anfört hindrar inte miljöprövningsdelegationens villkorskonstruktion bolaget från att genomföra ytterligare mätningar än de som bolaget ska redovisa till tillsynsmyndigheten vart tredje år. Mark- och miljööverdomstolen anser inte att det finns skäl att förtydliga detta i villkoren.

Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns förutsättningar att utforma villkor 3 och 4 på det sätt som mark- och miljödomstolen har gjort. Villkoren ska i stället utformas enligt miljöprövningsdelegationens beslut med det tillägg som mark- och miljödomstolen föreskrivit i villkorens andra stycke och som länsstyrelsen inte haft några synpunkter på. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i enlighet med detta.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Åsa Hanna, referent, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsrådet Helen Blomberg.

Föredragande har varit Sonja Rodhe.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-06-19
meddelad i
Växjö

Mål nr M 6765-22

PARTER

Klagande

Cremit AB,
PL 6062 Påbro
281 92 Hässleholm

Motpart

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne Län, Miljöprövningsdelegationens beslut den 24 november 2022 i ärende nr 551-49900-2021, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till djurkrematorieverksamhet, fastigheten Nösåla 2:10, Hässleholms kommun

---

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandet i den del det avser ändring av verksamhetskod samt spridning av aska i minneslund.
2. Mark- och miljödomstolen ändrar villkor 3 till följande lydelse:

Utsläppen av partiklar i rökgaserna till luft får inte överstiga 150 mg/m³ normal torr gas vid 11 % O₂. Värdet ska gälla som medelvärdet över tre kremationer.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätning genomföras på den nya samkremeringsugnen.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

3. Mark- och miljödomstolen ändrar villkor 4 till följande lydelse:

Utsläppen av kolmonoxid i rökgaserna till luft får inte överstiga 100 mg/m³ normal torr gas vid 11 % O₂. Värdet ska gälla som medelvärdet över samtliga uppmätta kremationer vid ett mättillfälle.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätningen genomföras på den nya samkremeringsugnen.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

4. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen (MPD) inom Länsstyrelsen Skåne län (länsstyrelsen) gav den 24 november 2022 Cremit AB (bolaget), tillstånd till djurkrematorieverksamhet på fastigheten X i Hässleholms kommun. Tillståndet gäller en årlig kremationsmängd upp till 250 ton. Tillståndet förenades b.l.a. med följande villkor.

3. Utsläppen av partiklar i rökgaserna till luft får inte överstiga 150 mg/m^3 normal torr gas vid 11 % O_2 . Värdet ska gälla som medelvärdet över tre kremationer.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätning genomföras.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

4. Utsläppen av kolmonoxid i rökgaserna till luft får inte överstiga 100 mg/m^3 normal torr gas vid 11 % O_2 . Värdet ska gälla som medelvärdet över samtliga uppmätta kremationer vid ett mättillfälle.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremeringsugnen. Senast sex månader efter det att samkremeringsugnen har bytts ut ska mätning genomföras.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

8. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå (L_{eq}) utomhus vid bostäder än:

50 dB(A) helgfri måndag-fredag kl. 06.00–18.00

45 dB(A) lördagar, söndagar och helgdagar kl. 06.00–18.00

45 dB(A) kvällstid kl. 18.00–22.00

40 dB(A) nattetid kl. 22.00–06.00

De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning) eller på annat sätt som kan godtas av tillsynsmyndigheten.

Ekvivalentvärden ska beräknas för faktisk drifttid under de tidsperioder som anges ovan. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer. Kontroll ska också ske om tillsynsmyndigheten begär det.

9. Aska från djurkremeringsverksamheten, som inte omhändertas av djurägarna själva, ska lämnas till godkänd mottagare. Annan hantering får ske efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har framställt yrkanden och skäl för dessa enligt vad som redogörs för nedan.

Verksamhetskoder

Bolaget har yrkat att verksamhetskoden ska ändras till 93.20 och anført i huvudsak följande.

I djurkrematorium finns ingen kvicksilverproblematik. Ett djurkrematorium är mer likt ett humankrematorium än en avfallsförbränningsanläggning. Skillnaderna mellan ett krematorium och en avfallsanläggning är flera. I både humankrematorier och djurkrematorier kremeras hela kroppar i kremationsugnar. Askan från humankremationer och djurkrematorier har likartade egenskaper och omfattas av etiska normer och värden. Att klassa ett avlidet sällskapsdjur som avfall medför en etisk diskussion som möjligen bör hanteras av lagstiftaren.

Villkor 3

Bolaget har yrkat att villkoret ska ändras till följande lydelse (ändringar över- och understrukna).

Utsläppen av partiklar i rökgaserna till luft får inte överstiga 150 mg/m³ normal torr gas vid 11 % O₂. Värdet ska gälla som medelvärdet över tre cremationer.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Mätning ska ske enligt kontrollprogram för verksamheten. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremersugnen. Senast sex månader efter det att samkremersugnen har bytts ut ska mätning genomföras på den nya samkremersugnen.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

Bolaget har till stöd för sitt yrkande hänvisat till vad det tidigare har angett och tillagt i huvudsak följande.

Ett villkor ska vara tydligt och rättssäkert. Det hänvisas härvid till 24 kap. 3 § 1 st. p. 2 miljöbalken, MB, och 29 kap. 4 § 2 st. MB.

Vidare hänvisas det till proposition 1997/98:45, del 1 s. 523 f. och del 2 s. 204 och Högsta domstolens dom den 6 april 2006 i mål 4411–03.

Partikelmätningar görs genom stickprovsmätningar där resultaten erhålls först efter ett antal arbetsdagar efter tidpunkten för provtagningen. Verksamhetsutövaren har

då ingen rådighet att retroaktivt vidta åtgärder mot eventuella händelser i samband med provtagningen.

Den yrkade tvåmånadersfristen är förenlig med Mark- och miljööverdomstolens rättspraxis.

Bolaget hänvisar till följande domar:

- Mark- och miljödomstolen dom den 15 december 2011 i mål nr M 1774–11.
- Mark- och miljödomstolens dom den 11 februari 2015 i mål nr M 4073–14.
- Mark- och miljödomstolens dom den 19 september 2012 i mål nr M 1099–12.
- Mark- och miljödomstolens dom den 6 maj 2020 i mål nr M 3518–19.
- Mark- och miljödomstolens dom den 6 maj 2020 i mål nr M 3630–19.

Bolaget hänvisar också till Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västerbottens län beslut med diarienummer 551-8810-2013 respektive 551-8523-2013.

Villkor 4

Bolaget har yrkat att villkoret ska ändras till följande lydelse (ändringar över- och understrukna).

Utsläppen av kolmonoxid i rökgaserna till luft får inte överstiga 100 mg/m³ normal torr gas vid 11 % O₂. Värdet ska gälla som medelvärdet över samtliga uppmätta kremationer vid ett mättillfälle.

Kontroll ska ske genom mätning minst en gång vart tredje år. Mätning ska ske enligt kontrollprogram för verksamheten. Kontrollen ska utföras enligt tillämplig Svensk Standard eller med jämförbar metod.

Undantag från mätkravet gäller för den befintliga samkremersugnen. Senast sex månader efter det att samkremersugnen har bytts ut ska mätning genomföras på den nya samkremersugnen.

Villkoret är uppfyllt om det uppmätta medelvärdet underskrider begränsningsvärdet. Om begränsningsvärdet överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att uppmätta värden underskrider begränsningsvärdet.

Bolaget har till stöd för sitt yrkande hänvisat till vad det tidigare har angett och hänvisat till de argument som framställts beträffande villkor 3.

Villkor 8

Bolaget har yrkat att de tre sista meningarna i villkoret ska ändras enligt följande (ändringar över- och understrukna).

Ekvivalentvärden ska beräknas för ~~faktisk drifttid~~ under de tidsperioder som anges ovan. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer. ~~Kontroll ska också ske om tillsynsmyndigheten begär det.~~ Vid klagomål ska kontroll också ske om tillsynsmyndigheten begär det.

Bolaget har till stöd för sitt yrkande anfört i huvudsak följande.

De bullermätningar som skett genomfördes under korta tidsrymder då trafikbullret var obefintligt. Störningarna från Riksväg 23 är påtagliga oavsett om bullermätningar sker genom immissionsmätningar eller närfältsmätningar.

Det är rättsosäkert att beräkna bullernivåerna mot bakgrund av faktisk drifttid. Det är den samlade bullernivån som är av betydelse. För att ett krav på mätning av buller ska kunna ställas från tillsynsmyndigheten bör det föregås av klagomål eller ett ugnsbyte. Anläggningens placering innebär att störningar vid normal drift inte

kan förutses. Att regelbundet kontrollera anläggningens omgivningspåverkan från buller är orimligt. Man kan tänka sig att kontrollera bullernivåerna med anledning av förändringar i verksamheten eller klagomål. Verksamheten är av sådan art att det inte kan anses motiverat att regelbundet kontrollera verksamheten.

Villkor 9

Bolaget har i första hand yrkat att villkoret ska ändras till följande lydelse.

Aska från djurkremeringsverksamheten, som inte omhändertas av djurägarna själva, får upp till en mängd om 1 000 kg per år spridas i minneslunden. Aska utöver detta får utnyttjas för åkermark, i minneslunden eller omhändertagande på sätt som tillsynsmyndigheten kan medge.

Bolaget har i andra hand yrkat att villkoret ska ändras till följande lydelse.

Aska från djurkremeringsverksamheten, som inte omhändertas av djurägarna själva, ska lämnas till godkänd mottagare, dock får upp till en mängd om 1 000 kg per år spridas i minneslunden. Spridning av aska utöver detta i minneslunden får ske efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Annan hantering av askan får ske efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

Bolaget har till stöd för sina yrkanden anfört i huvudsak följande.

Spridning av aska sker ofta genom anmälan till tillsynsmyndigheter. Det finns ingen reglering rörande spridning av aska, utan endast rekommendationer. I minneslunden har det de senaste åren spridits cirka 1 600 till 1 800 kg aska. Det är allt färre kunder som vill att askan ska spridas i minneslunden. Många kunder önskar motta askan från det avlidna djuret för att begrava det på annan plats. De kunder som önskar att deras djurs aska ska spridas i minneslunden önskar veta var askan sprids, så att de kan besöka denna plats.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har yttrat sig över överklagandet och därvid redogjort för sin inställning samt skälen för denna i enlighet med vad som framgår under varje avsnitt nedan.

Verksamhetskod

Verksamhetskoden är korrekt. Ingen likartad verksamhet har erhållit kod 93.20 såvitt länsstyrelsen vet.

Partiklar och kolmonoxid

Miljöprövningsdelegationens villkorsformulering ska kvarstå. Regelbundna mätningar ger tillsynsmyndigheten viktig information om hur anläggningen fungerar och sköts. Dessa mätningar kan även utgöra ett viktigt datamaterial för att utvärdera om villkoren kan eller behöver justeras vid nästa tillståndsprövning. Bolagets förslag utgör riktvärden.

Buller

Miljöprövningsdelegationens villkorsformulering ska kvarstå. Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för industribuller kan ekvivalentnivån bestämmas för den tid då verksamheten pågår, förutsatt att buller från verksamheten varierar inom en dimensionerande tidsperiod eller att verksamheten endast pågår under delar av tidsperioden.

Då bullernivåerna varierar kan ett medelvärde te sig missvisande. Det är den mest bullriga timmen som är intressant. Om verksamhetens bullernivåer varierar kan en dimensionerande tidsperiod användas. Det finns inget som talar för att verksamhetens bullernivåer skulle variera kraftigt. Risken för bullerstörningar är låg på grund av verksamhetens lokalisering. Det finns i förhållande till krematoriet endast en närboende. Det saknas anledning att göra inskränkningar avseende tillsynen på det vis bolaget önskar. Om mark- och miljödomstolen anser att krav på bullermätning måste föregås av ett klagomål anser länsstyrelsen att regelbundna mätningar, t.ex. vart femte år eller liknande ska läggas till i tillståndet.

Aska

Miljöprövningsdelegationens villkorsformulering ska kvarstå. Det har inte framkommit något som föranleder en villkorsändring. Tillsynsmyndigheten kan medge undantag för alternativ hantering av askan och frågan hanteras lämpligast genom tillsyn.

Bolaget har bemött det som länsstyrelsen har anfört och därvid vidhållit vad det tidigare har anfört. Vidare har bolaget tillagt att den frekvens länsstyrelsen gör gällande såvitt avser buller bestrids.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Tillämpliga bestämmelser framgår i huvudsak av Miljöprövningsdelegationens beslut. Domstolen vill härvid särskilt lyfta fram följande bestämmelser.

Enligt 2 kap. 1 § miljöbalken, MB, är, när frågor om tillstånd prövas, alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd (verksamhetsutövare) skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. MB iakttas.

Enligt 2 kap. 3 § MB ska en verksamhetsutövare utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska bästa möjliga teknik användas vid yrkesmässig verksamhet.

Enligt 2 kap. 7 § MB gäller kraven i 2 kap. 2–5 §§ och 6 § första stycket i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Ett villkor måste också vara så utformat att det inte råder någon tvekan om vad som krävs av tillståndshavaren. Det ska gå att objektivt fastställa när en överträdelse har skett. Även tillståndsmyndigheten måste ha klart för sig innebörden av villkoret och den kontroll som behövs för att kunna göra avvägningarna enligt 2 kap. 3 och 7 §§. (MÖD 2009:2). Vikten av klara och tydliga villkor har understrukits av Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2006 s. 310.

Verksamhetskod

MPD har inte fattat något beslut beträffande verksamhetskoderna för den tillståndsgivna verksamheten, utan har endast angett dessa såsom en upplysning. Det finns därmed inget överklagbart beslut om detta som mark- och miljödomstolen kan pröva. Bolagets överklagande ska därför avvisas i denna del.

Villkor 3 och 4

Bolaget har yrkat flera förändringar av villkor 3 och 4 som reglerar mätning och kontroll av verksamhetens utsläpp av partiklar och kolmonoxid. Länsstyrelsen har motsatt sig ändring av villkoren.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att bolagets yrkanden, som innebär att mätvärdena uppfylls även om de överskrids, förutsatt att åtgärder vidtas och förnyade mätningar genomförs inom två månader från den första mätningen, och resultaten från de förnyade mätningarna visar att värdena underskrider begränsningsvärdena, har utformats i enlighet med praxis. Mark- och miljödomstolen finner att de av bolaget föreslagna ändringarna i denna del till sin utformning är rättssäkra och i övrigt uppfyller de krav som ska ställas på villkor av detta slag. Vidare bedömer mark- och miljödomstolen att en frist för åtgärder och förnyade mätningar om två månader i enlighet med bolagets yrkande är rimlig (se tex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 1 december 2021 i mål nr M 6220–20). Det finns därför skäl att ändra villkoren i enlighet med bolagets yrkanden i denna del.

Bolaget har även yrkat ett förtydligande i villkoren så att mätning ska ske på den nya samkremningsugnen senast 6 månader efter att denna bytts ut. Mark- och miljödomstolen finner att bolagets förslag till förtydligande kan godtas. Villkoren ändras i enlighet med bolagets yrkanden även i denna del.

Beträffande den del av yrkandet som avser att mätning ska ske enligt bolagets kontrollprogram anser mark- och miljödomstolen att det med anledning av de risker som är förenade med verksamhetens utsläpp av partiklar och kolmonoxid att det är skäligt att föreskriva att mätningar sker vart tredje år i enlighet med MPD:s beslut. En sådan ordning framstår inte heller som orimligt betungande för bolaget. Det som bolaget har anfört föranleder inte någon annan bedömning. Bolagets yrkande ska därför avslås i denna del.

Villkor 8

Bolaget har anfört att den ekvivalenta bullernivån inte ska beräknas utifrån den faktiska drifttiden. Länsstyrelsen har motsatt sig ändring av villkoret. Mark- och miljödomstolen konstaterar att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att den inte pågår kontinuerligt. Mark- och miljödomstolen bedömer därför att det är skäligt att den ekvivalenta ljudnivån mäts under faktisk drifttid. Detta är även förenligt med Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller. Det som bolaget har anfört i denna del föranleder inte någon annan bedömning.

Angående kontroll av bullernivåer bedömer mark- och miljödomstolen att det är rimligt att kontroll ska ske efter begäran av tillsynsmyndigheten. Detta oaktat om en sådan begäran föranleds av ett klagomål eller om den utgör ett inslag i löpande tillsyn.

Bolagets yrkanden i dessa delar ska därför avslås.

Villkor 9

Mark- och miljödomstolen konstaterar att MPD i det överklagade beslutet angett att ansökan så som den utformats inte omfattar spridning av aska i minneslunden.

Mark- och miljödomstolen delar denna bedömning. Länsstyrelsen har motsatt sig ändring. Eftersom ansökan inte omfattar spridning av askan är det inte möjligt för domstolen att pröva yrkanden angående detta. Yrkandet ska därför avvisas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD- 02)

Överklagande senast den 10 juli 2023.

Karin Fridell

Henrik Östman

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Karin Fridell, ordförande, och tekniska rådet Henrik Östman samt de särskilda ledamöterna Lennart de Maré och Ulf Johnsson. Föredragande har varit tingsnotarien Ludvig Lundström.